

dotičnega kraja oglasil, da bi bila ta važna razdela prav dobro dognana! Sploh mi je bilo malo všeč, ko je neki govornik lansko leto zahteval, naj se kmetijske podružnice le po občinah ali srenjah osnujejo, češ, da farna razdela je nestanovitna, po srenjah pa najbolj gotova in stanovitna. Naravnost rečem, da sem se čudil, da se tej modrosti ni noben udov protistavil. Jaz mislim, da ravno narobe je pravo; stanovitnost je le po farni razdeli, ne pa po srenjah. Kolikokrat so se že le v zadnjih 20 letih srenje prestrojile, spremenile itd., vsak vé; kolikokrat pa fare? Malo katerikrat! Marsikje bi bila res potreba velika, se je tudi že mnogo prosilo, pa zgodilo se ni. Pa tudi ljudstvo se za srenjsko razdelo malo zmeni, farne pa se stanovitno drži, tako da se farni razdeli celó ustavlja, čeravno še dobro kaže. Zato ne vem, kako je mogel uni gospod osnovi kmetijskih podružnic po srenjah toliko prednost dajati; znabiti je bil „liberalizem“ v nevarnosti? Vse lahko mogoče. Saj je tudi ravno tisti gospod trdil, da župniki niso sposobni za predstojnike kmetijskih podružnic. In zakaj ne? Čudite se modrovanju: „Kaj pomaga, da so res nekteri župniki goreči in marljivi predstojniki podružnicam; ko pa umrjejo ali bodo prestavljeni, podružnica hira in peša, in na zadnje vse zaspí“. Ti nesrečna stvar ti, da tudi duhovniki mrjó! Ko bi bili župani ali grajščaki postali, bili bi neumrljivi in še za predstojnike kmetijskim podružnicam sposobni!?

Pa — pustimo šalo, ter prašajmo rajši resno: Kdo je več za kmetijstvo storil duhovniki? grajščaki? župani? Kdo ima več zaupanje — duhovniki? grajščaki? župani? Nič se duhovnikom ni treba bati, kam bo tehtnica potegnila, al ta klofuta je bila potrebna, sicer bi bil „liberalizem nove ère“ v nevarnosti.

Konečno še dostavljam, da naj bo letna plača toliko mala, kolikor le mogoče, ker gotovo je poglavitna potreba, da k kmetijski družbi tudi mali posestniki in kmetovalci kolikor največ mogoče pristopajo. Dozdanja plača pa je bila za kmeta prevelika. Želeti bi bilo tudi — če bi denarne moči pripuščale — da bi saj kmetijski udje sèm ter tjè kako novo seme zastonj dobili, ali kak kratek poduk itd. Tako bi se jih čedalje več privabilo in tako tudi namen kmetijskih podružnic čedalje bolj dosegal.

Obrtnijske stvari.

Obrtnija s kranjskimi slamniki in drugo slamnato robo.

Išče te sreča, um ti je dan
Najdel jo boš, ak — nisi zaspan!

Središče tega obrtnijskega oddelka so Domžale, vas pri dunajski cesti na desni obali Bistrice. Slamarija je že od nekaj tu vgnjezdjena, al od napredka se noter do poslednjih let ni kaj znalo, kajti vse se je le okoli starega kopita sukalo. Po zadnji nesrečni vojski pa se je pokazal očividni razvoj.

Tirolska društva, ki so poprej tù samo blago nakupovala, so si tu velike tvornice (fabrike) postavila, v kojih se slamniki veliko hitreje izdelujejo.

Ali je s tem ljudstvu zdatno pomagano ali ne? Res je, da se mnogo blagá izdela in razprodá, a ljudstvo samo životari, drugi bolji dobiček uživajo. Idimo v tvornice in oglejmo stroje (mašine). Ali res veljajo sila denarjev? ali je res tako umetniško delo? Samo prost pritiskovalni vod (Hebel) je, in akoravno je železen, gotovo ne veljá na tisuče. Vse drugo orodje ni opisovanja vredno. Kaj pa so trgovci? Razumni ljudje so, to je res, al preučeni niso, kajti so nekteri, ki še

svojega jezika pravilno pisati ne znajo. — Žalostno je tedaj — brez ovinkov naj rečem — da se domačini za lepo obrtnijo na svoji zemlji tako malo brigajo! Kupčija se, razun zahoda, na vse kraje močno razteza, in kakor se kaže, vedno bolj, najbolj pa proti vzhodu. Ali pa ni za to Slovenec bolj pripraven nego Tirolec, ki ne zná niti slovenskega niti kakega drugega slovenskega jezika. Slovenec obhodi s svojim jezikom lahko skoraj vse kote od Triglava do Urala, tako pa drugi namesti njega tržujejo, misleči, da so edini vir blagostanja celi okolici, čeravno je le ljudstvo vir njihovega. Pri kupčiji — to je po celem svetu tako — gleda res vsak le na svoj lastni dobiček; zato se ne more zahtevati, da bi pri tej obrtniji drugače bilo. Al da ne bomo domači tujcem delali s svojimi žulji, treba se je prvič učiti, da gremo naprej in ne ostanemo tam, kjer smo bili pred sto leti. Kar pa se tega tiče, radi sicer priznavamo, da so naši kmetje, ki se pečajo z izdelovanjem slamnikov, poslednja leta lepo stopinjo naprej storili; prav čedni so njih slamniki in dober kup. Drugo pa, česar je treba, je kapital, da se na roci napredka malo rokodelstvo povzdigne v veliko obrtnijo. Da tega mali rokodelci ne zmore, to je gotovo, — kapitalisti naši pa so dosihmal na malo kaj drugega mislili, kakor na to, da so kupčevali z žitom. Žitarji so bili ali so še zdaj — to je vsa njihova inteligenca! Kar je kmet pridelal, to so ti prodajali in še prodajajo. Da bi se bili kaj več poprijeli, — da bi bili z umom svojim povzdignili obrtnijo, za to imamo žalibog! le celó malo izgledov.

Na noge tedaj rojaci! ki imate denar. Zdramite se za obrtnijo. Škoda, ki jo utegnemo, Bog daj da ne, prepozno zapaziti, utegne biti dvojna: prva v obrtnijskem oziru, ker bi tujstvo bogate studence na svoj mlin napeljalo in domačim vzelo; — druga v narodnem oziru, ker od tujca se ne more pričakovati, da bi srce imel za národne naše potrebe.

Delovanje

deželnega zbora kranjskega 1869. leta.

III.

V 12. seji je dr. Bleiweis stavil sledeči nujni predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene: Deželni zbor naj na temelji §. 19. deželnega reda za vojvodino kranjsko prevdarja, kako od 21. decembra 1867. leta začeni razglásene splošne postave in naredbe ustrezajo deželni koristi.

V ta namen naj se izvoli odbor 5 udov iz vsega zbora, ki o tem podá sl. zbornici potrebne nasvete. —

Ko mu zbornice predsednik dovoli besedo, utemeljuje dr. Bleiweis najpred nujnost predloga svojega, potem pa predlog sam tako-le (po stenograf. zapisniku):

„Vtrdil bodem predlog svoj kar mogoče na kratko.

Po §. 19. deželne ustave je deželni zbor sklican, da presoja in nasvetuje, kako razgláseni splošni zakoni in naredbe ustrezajo deželni koristi.

Stojé na temelji deželne ustave, imamo tedaj pravico, spustiti se v razsojo državnih postav; al oziraje se na mnogotere postave in naredbe, ktere so nam došle iz rok državnega zbora od 21. decembra 1867. leta počeni, veže nas tudi dolžnost, da se spustimo v to presojo. Veže nas pa dolžnost iz dveh obzirov: prvič z ozirom na korist dežele naše, in drugič z ozirom na korist Avstrije. (Dobro, dobro!)

To sta obzira, iz kterih bodem utemeljil predlog svoj.